

20 milions de turistes ens permeten viure dignament? Més turisme, menys riquesa? La paradoxa del model econòmic balear

@GOB MALLORCA

El proper 26 de juliol, la plataforma Menys Turisme, Més Vida tornarà a mobilitzar milers de ciutadans a Palma per denunciar els efectes del model turístic balear. Aquest reportatge analitza, a partir de dades socioeconòmiques i de les opinions d'experts de diferents àmbits, si el creixement sostingut del turisme durant les darreres dècades ha fet realment més rics els illencs. Les xifres mostren que l'augment de visitants ha anat acompanyat d'un increment del PIB, però també d'una forta pujada del cost de la vida, especialment de l'habitatge. A més, la saturació del territori, la pressió sobre els serveis públics i la percepció d'una pèrdua d'identitat han alimentat el descontent social. La conclusió principal és que el debat no gira tant entorn d'una pèrdua de riquesa com d'una progressiva pèrdua de benestar.

MIQUEL PUIGGRÒS.

La plataforma Menys Turisme, Més Vida ha convocat una nova gran manifestació a Palma per al proper 26 de juliol. Menys Turisme, Més Vida és una plataforma ciutadana que aplega o rep el suport de nombroses associacions ecologistes de les Illes Balears, entre elles l'històric GOB –Grup d'Ornitologia Balear–, el grup ecologista més gran de l'arxipèlag. No és la primera gran manifestació que organitzen, i ja des del 2023, després de la Contracimera Social del Turisme –una cimera paral·lela a l'oficial, que varen organitzar els grups ecologistes–, la plataforma ha anat organitzant protestes, com la del 21 de juliol de 2024, que segons fonts del GOB va aplegar més de 50.000 persones.

El clima de desencís amb el turisme ara ja és ben palpable en una part de la població. I és que l'increment més important del turisme ha anat paral·lel a una disminució de la capacitat adquisitiva dels illencs. I d'aquí surt la pregunta clau: el creixement constant del turisme a

Mallorca ha suposat, paradoxalment, una disminució de la riquesa? Amb tant turisme, som menys rics? I és per això que la gent es queixa?

Tant les dades com l'opinió dels experts encaminen la resposta cap a una diversitat de factors. L'anàlisi objectiu de diversos paràmetres socio-econòmics i el dictamen de les diferents parts entrevistades fan augurar o sospitar que, més que per la pèrdua de riquesa (econòmica), els mallorquins es queixen de la pèrdua general de benestar (saturació de serveis, pèrdua d'identitat, etc.). En això coincideixen tots els entrevistats per aquest mitjà per realitzar aquest reportatge.

L'evolució del turisme a les Illes Balears i la transformació de la societat

L'auge del turisme a les Illes Balears va començar als anys 50 i va assolir el seu punt àlgid als anys 60 i 70. Aquest fenomen va transformar l'arxipèlag, que va passar d'una economia predominantment agrícola a convertir-

se en una destinació de turisme de masses. Progressivament, les grans cadenes hoteleres mallorquines (Barceló, Melià, Riu, Iberostar...) es van endur una part significativa del «pastís» i van expandir el model balear a altres destinacions (el Carib, el sud-est asiàtic, Cap Verd...). A l'inici del mil·lenni, els grans operadors turístics del nord d'Europa (Thomas Cook, i després TUI, Jet2, etc.) també van adoptar un paper protagonista en el turisme de sol i platja i van posar de moda les vacances *all-inclusive*. En alguns llocs (Magaluf, s'Arenal, Sant Antoni...) el turisme d'excessos –*sun, sand, sea and sex*– va començar a guanyar impuls, mentre que en d'altres (Portals Nous, Portitxol, Eivissa...) va ser el turisme d'alt poder adquisitiu el que va apuntar.

Les Balears eren el «paradis» somniat pels nord-europeus: platges de postal, calor, festa... i, donada la diferència del cost de vida entre el nord i el sud, un destí barat. Això va dur a que, de cada vegada més, els estrangers nord-europeus volguessin

comprar una segona residència a Mallorca. Això és important per entendre les arrels del descontent social actual, perquè la compra de propietats per part d'estrangers va desbaratar totalment l'equilibri de preus. A més, el turisme, que abans ocupava perferentment la costa, les darreres dècades i, especialment, els darrers 10 o 15 anys, s'ha anat estenent cap a l'interior de les illes. Així doncs, segons algunes veus de l'ecologisme, com Tonina Siquier –biòloga i vicepresidenta del GOB–, entrevistada per a aquest reportatge, «s'ha arribat a un punt en què pràcticament no queda cap espai de Mallorca al marge de la pressió turística».

Les xifres del turisme

Combinant en un mateix gràfic l'evolució del nombre de turistes arribats a les Illes Balears, amb l'evolució del PIB –Producte Interior Brut–, podem copsar que segueixen línies pràcticament paral·leles. Ho podem comprovar a la figura esquerra de la pàgina següent: línies ascendents, amb una certa correlació

del nombre de turistes i el PIB de la comunitat. Es pot percebre la baixada del nombre de visitants durant la pandèmia, que va es tradueix a una disminució del PIB resultant.

El nombre de turistes l'any 2004 va ser d'uns 9,5 milions, segons l'IBESTAT –Institut Balear d'Estadística– i TURESPAÑA. Vint anys després, la xifra pràcticament s'havia duplicat, amb 18,7 milions de visitant, segons IBESTAT i FRONTUR. El PIB per càpita dels illencs també s'havia anat incrementant, tot i que sense doblar-se: uns 23.000 € l'any 2004, i uns 36.000 € l'any 2024, segons la fundació de Caixa-bank. Us ho mostrem en la infografia de la pàgina següent.

Les dades mostren que el nombre de turistes i el PIB s'han anat incrementant amb els anys. Hi ha una relació causal?

Mirat així, doncs, més turisme ha aportat més riquesa a les Illes Balears.

Però aquí cal matisar que, comunitats en les que el turisme no té tant pes en el PIB total, també han crescut molt, fins i tot més que les Illes Balears. Fa dues dècades, les Illes Balears ocupaven la segona posició quant al PIB per càpita, d'entre totes les comunitats autònomes –o la primera posició, si no comptam Madrid, que no s'hauria de comptar perquè és la seu de la major part de l'administració de l'estat i això té un efecte positiu en la seva economia–. En canvi, actualment, les Illes Balears han estat superades per

Comunitats amb l'economia més diversificada que les Illes han crescut més, les darreres dècades.

Catalunya i Aragó, com podeu apreciar en la figura superior esquerra de la pàgina següent. I és que Catalunya i Aragó tenen una economia molt més diversificada que les Balears, com mostra la figura del costat, la superior dreta de la pàgina següent. Fins i tot les comunitats de la part més baixa del llistat de PIB, com Extremadura, han experimentat un creixement

proporcionalment més acusat que les Balears. Per tant, sembla que la diversificació hauria contribuït a un major creixement econòmic que el monocultiu turístic.

Quan els preus pugen més que els salaris

Miquel Carranza (sociòleg de la UIB i la UNED, i expert en insularitat) interpreta el malestar social dels mallorquins, no tant com una contradicció amb el creixement del PIB, sinó com una conseqüència de la desigual distribució dels beneficis del turisme i dels efectes estructurals de la insularitat. Explica també que els fons voltor, les inversi-

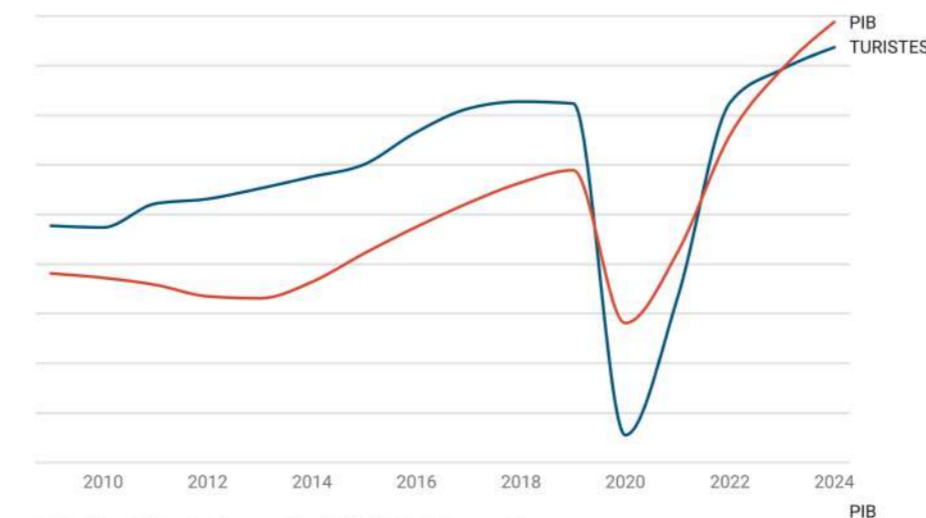
ons estrangeres multimilionàries, etc. es van apropiant dels habitatges dels nadius, i els preus –de l'habitatge, del lloguer– pugen molt més que els salaris... Considera, doncs, que el PIB ofereix una imatge incompleta de la realitat i defensa complementar-lo amb indicadors de desigualtat i risc de pobresa.

Per la seva banda, l'expresident d'HABTUR –la patronal de l'habitatge turístic– Joan Miralles (professor de turisme a la UIB i sociòleg) també identifica la dificultat d'accés a l'habitatge, entre els grans focus principals de malestar. I és que la compra de segones residències per part

d'estrangers nord-europeus, ha fet incrementar exponencialment el preu de l'habitatge. Miralles explica que, tot i que els salaris també han pujat, el cost del metre quadrat d'habitatge ho ha fet molt més, com explica el figura inferior esquerra de la propera pàgina (dades del portal IDEALISTA). Això obliga a destinar una part molt important del pressupost familiar a l'habitatge o, directament, priva d'accedir a un habitatge digne a persones que tenen una feina estable i nòmina cada mes. Durant els darrers anys, també el cost del lloguer –que dificulta cobrir plaques de professor, metge o policia a Eivissa–, els pisos 'patera' –lloguer d'habitacions entre im-

Evolució paral·lela del nombre de turistes i del PIB a les Illes Balears

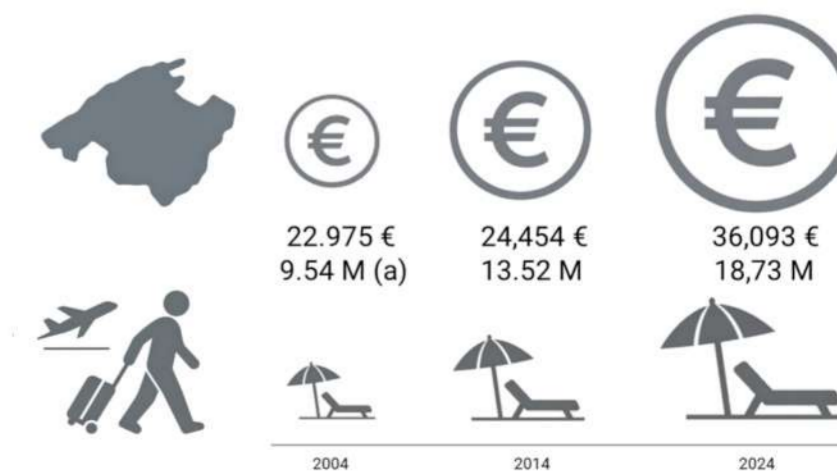
El gràfic mostra clarament que, durant les darreres dues dècades, el nombre de visitants ha anat augmentant, i també ho ha fet el PIB. Això demostra que el creixement del sector turístic, per si mateix, no ha provocat una disminució de la riquesa en termes col·lectius. Això suggereix que el descontentament que sent una gran part de la població es deu a altres factors: la distribució desigual d'aquesta riquesa, la saturació dels serveis, els augments de preus associats, etc.

Gràfic: Miquel Puiggròs Noguera • Font: IBESTAT i INE • Creat amb Datawrapper

PIB de les Illes Balears vs nombre de turistes

Des de l'inici del mil·lenni, el nombre de turistes ha augmentat un 100%, mentre que el PIB per capita ha crescut un 56%. Durant les darreres dues dècades, del 2004 al 2024, hem passat de menys de 10 milions de turistes a gairebé el doble d'aquesta xifra, però això no ha comportat un augment corresponent del PIB absolut. Tot i això, el PIB de les Illes Balears continua sent un dels més alts del país. (a) Les xifres del 2004 es refereixen només a turistes estrangers, mentre que les del 2014 i el 2024 inclouen tant turistes estrangers com nacionals. Aquestes xifres no inclouen els turistes en trànsit (els que passen de pas o fan una escala) ni els excursionistes d'un dia (els que no pernocten).

Les solucions proposades per rebaixar el problema i la tensió social creixent

Miquel Carranza Guasch

Sociòleg. Professor de la UIB i la UNED. Expert en insularitat. Va ser director general de comerç a l'Ajuntament de Palma

Pel que fa al monocultiu turístic, reconeix que la dependència excessiva d'un únic sector és una debilitat compartida amb moltes altres illes europees, però evita atribuir-li tota la responsabilitat dels problemes actuals. La seva idea central és que la insularitat genera vulnerabilitats específiques que cal gestionar millor, amb polítiques públiques dissenyades tenint en compte les característiques que fan especial l'estructura social de les illes i garantint un desenvolupament sostenible.

Joan Miralles Plantalamor

Professor de turisme a la UIB. Coordinador del partit Proposta per les Illes (el PI). Va ser president d'HABTUR i de l'Obra Cultural Balear

Identifica tres focus de malestar, que haurien de ser treballats per l'administració: la dificultat d'accés a l'habitatge, la saturació d'infraestructures i serveis públics, i la pèrdua d'identitat dels residents. És l'entrevistat que ofereix una explicació més matisada i multifactorial. Defensa una major diversificació econòmica, i aposta per una transició gradual i vinculada al mateix sector turístic. Sobre l'habitatge, rebutja que el lloguer turístic sigui l'únic responsable de l'encariment dels preus i atribueix el fenomen a la compra massiva per part de no residents, el creixement demogràfic, la inversió immobiliària i la manca d'oferta.

Joan Lladó Binimelis

Empresari hotelier. President del partit 'Som Mallorca'. Va ser conseller d'interior al Consell de Mallorca. Va ser president d'ERC-Balears

Defensa la necessitat de reduir progressivament la dependència turística, però sense destruir el sector, mitjançant un pla de reconversió econòmica finançat per l'Estat, que «ens ho deu, perquè històricament hem estat infradotats». També reclama més poder polític per a les Illes i una aposta decidida per sectors alternatius com l'agroalimentari, la indústria o l'economia del coneixement. A diferència dels altres entrevistats, relaciona de manera explícita el creixement demogràfic amb problemes de seguretat, habitatge i sostenibilitat dels serveis, i defensa establir límits tant al creixement poblacional com al turístic.

Tonina Siquier Crespí

Biòloga. Professora a l'IES Sineu. Vicepresidenta del GOB. Va ser una de les coordinadores de l'Assamblea de Docents en les protestes contra el TIL

Davant aquesta situació, reclama canvis profunds: diversificar l'economia, reforçar el sector primari, impulsar l'economia del coneixement i el tercer sector, i establir límits clars al creixement turístic. El seu missatge principal és que Mallorca ha de decidir quin futur vol i actuar amb urgència abans que la degradació territorial, cultural i social sigui irreversible.

Universitat
Oberta
de Catalunya